

३. लाखाच्या ... कोटीच्या गप्पा

वसंत जोशी : कथाकार, कवी, विनोदी साहित्याचे लेखक. त्यांनी कथा आणि कवितांबरोबर लोकनाट्ये, बालनाट्ये आणि बालकुमार वाङ्मयाचेही लेखन केले आहे. त्यांच्या कथांचे तमिळ आणि कन्नड भाषेत अनुवाद झाले आहेत. त्यांनी लिहिलेल्या 'बिनबियांच्या गोष्टींचे संग्रह' लोकप्रिय आहेत. बिनबियांच्या गोष्टीतील प्रसंग काल्पनिक असले तरी त्यामधील व्यक्ती मात्र खऱ्या आणि सुप्रसिद्ध आहेत. थोडी गंमत, थोडी करमणूक आणि निखळ विनोदनिर्मिती हा उद्देश डोळ्यांसमोर ठेवून या विनोदी गोष्टी लिहिल्या आहेत. त्यांचे या विनोदी गोष्टींच्या कथाकथनाचे कार्यक्रमही लोकप्रिय ठरले आहेत.

प्रस्तुत पाठात दोन सुप्रसिद्ध मराठी अभिनेते रेल्वेच्या इंजिनमध्ये बिघाड झाल्यामुळे रेल्वे स्टेशनवर थांबतात. त्यानंतर त्यांच्यात लाखा...कोटीच्या गप्पा सुरू होतात; परंतु पाठाच्या शेवटी या सर्व गप्पांना वेगळीच कलाटणी मिळते आणि आपणाला हसू आवरत नाही. प्रस्तुत पाठ 'हास्यकल्लोळ-बिनबियांच्या गोष्टी' या संग्रहातून घेतला आहे.

इंजिनमध्ये बिघाड झाल्यामुळे नागपूर-दादर एक्सप्रेस इगतपुरी स्टेशनवर तीन तास थांबून राहिली. गाडीतले प्रवासी कंटाळून प्लॅटफॉर्मवर येरझारा घालू लागले. कुणी बुकस्टॉलवरची वर्तमानपत्रं घेऊन वाचत जागेवर आडवे झाले. दोन प्रवासी मात्र एका दगडी बाकावर जाऊन बसले आणि त्यांच्या गप्पा सुरू झाल्या. सुमारे एक तासभर गप्पा मारल्यानंतर ते दोघेही कंटाळले. त्यांनी चहा मागवला. चहा घेतल्यानंतर त्यांच्या गप्पा पुन्हा रंगल्या. ते एवढ्या मोठ्यानं हसत आणि बोलत होते, की त्यांचा शब्द नि शब्द दूरवर ऐकू जात होता. त्या दोन प्रवाशांमध्ये एक म्हातारा होता आणि दुसरा तरुण!

म्हातारा त्या तरुणाला म्हणाला, “राजा, तुझं इंग्लंडला जाणं पक्कं झालं ना?”

“असं काय काका मला विचारता? मी पासपोर्ट मिळवला, व्हिसा काढला, नवीन कपडे टेलरने परवाच शिवून दिले. चार सूट आणि इतर नेहमीचे कपडे घेतले आहेत. तुम्ही दिलेले घड्याळ, तर मी आताच वापरायला काढलं आहे.”

“राजा, ते घड्याळ भारी किमतीचं आहे. दहा हजार मोजलेत. पिट्सबर्गला ते घड्याळ खास तुझ्यासाठी घेतलं होतं. विमान प्रवासासाठी तुला पन्नास हजार रुपये पुरतील ना? मुंबईला गेल्यानंतर मी तात्काळ तेवढी रक्कम तुला देईन! पण बेटा सांभाळून जायचं बरं का!”

“पण काका, तुमच्या पन्नास हजारांत इंग्लंडला मी तीन वर्षे कशी काढणार? बॅरिस्टर कसा होणार? किमान पंधरा लाख किरकोळ खर्चासाठी लागतील. कोट्यधीपती

काकाचा हा पुतण्या कुठल्यातरी घाणेरड्या हॉटेलात राहिलेला तुम्हांला चालेल का?”

“नको... नको... तू एक स्वतंत्र बंगलाच घे. तुझ्या अभ्यासाला निवांत जागा हवी.”

“त्यासाठी काका वर्षाला किमान पंधरा लाख याप्रमाणे तीन वर्षांसाठी पंचेचाळीस लाख लागतील.”

“त्याची सोय मी आता या क्षणालाही करू शकतो. बॅगेत शेअर्स विकल्याची रक्कम नगद ऐंशी लाख आहे. आत्ताच देऊ का?”

“नको. गाडीत बसल्यावर द्या! पण काका एक, मोटारही मला लागेल. रोज मला कॉलेजात गाडीनंच जावं लागणार, नाही का? मी चालत कसा जाणार? वीस लाख तरी त्यासाठी लागतील!”

“ती रक्कमही आता याच बॅगेत आहे. बँकेतून आजच तेवढी रक्कम काढली आहे!”

“काका, मला सारा युरोप बघायचा आहे. प्रत्येक देशात किमान एक वर्षभर तरी राहावं लागेल. त्यासाठीच निम्मा खर्च मी करणार आहे. आईचे चाळीस तोळ्यांचे सोन्याचे दागिने तिनं मला परवाच दिले. ते आहेत आता या माझ्या बॅगेत!”

“राजा, तू अजिबात काळजी करू नकोस. तू बॅरिस्टर होऊन भारतात परत ये. त्यासाठी मी वाटेल तेवढा पैसा खर्च करायला तयार आहे. आपल्याकडील चहाचे दोन मळे आणि सफरचंदाचा एक मळा विकून जे १० कोटी आले तेपण या माझ्या बॅगेतच वरच्या कप्प्यात ठेवले आहेत.”

त्यांचं असं बोलणं चालू असतानाच गाडी सुटणार असल्याची घोषणा झाली. ते दोन प्रवासी आपल्या डब्यात शिरले. खिडकीजवळच्या समोरासमोरच्या सीटवर बसले. पाच-दहा मिनिटांतच ते पेंगायला लागले आणि चक्क घोरायला लागले.

केव्हातरी कल्याण स्टेशन आलं. त्या दोन प्रवाशांपैकी तरुण प्रवासी जागा झाला. त्यानं आपल्या सीटखाली आपली बॅग आहे की नाही हे पाहिलं. बापरे! त्याची बॅग तिथं नव्हती. त्यानं त्या म्हाताऱ्या प्रवाशाला उठवलं, “ए, माझी बॅग कोणीतरी पळवली. तुझीपण दिसत नाही.” म्हातारा प्रवासीपण दचकून जागा झाला. “आता काय करायचं?” दोघांही किंचाळले.

समोरच्या बाकड्यावर बसलेला एक म्हातारा प्रवासी त्यांना म्हणाला, “तुमच्यासारख्या लखपती माणसांनी असं श्री टायरमधून प्रवास करणं योग्य नाही. इगतपुरी स्टेशनवर

तुम्ही गप्पा मारताना तुमच्या बॅगांमधून किती रकमा आहेत हे उघड उघड मोठ्यानं बोलत होता, तर...ते कुणीतरी भामट्यानं ऐकलं असणार, त्यानंच तुमच्या बॅगा पळवल्या. आता बसा हरी हरी करत. तुमची जाम नुकसानी झाली आहे. कल्याण रेल्वे पोलिसांकडे तुमच्या बॅगांची चोरी झाल्याची तक्रार तरी आता करा. बॅगा अजून सापडतील! आता तुमच्याकडे मुंबईला जाईपर्यंतच्या खर्चासाठी तरी पैसे आहेत ना, की मी देऊ?”

“नको...नको...पैशाची गरज नाही. माझ्याकडे तीन-चार रुपये आहेत. त्यात आमचा चहाचा खर्च भागेल.” तो तरुण प्रवासी म्हणाला.

“पण आपल्या बॅगा गेल्यामुळे आता आपली खर्च पंचाईत होणार. त्यात माझ्या मिश्या होत्या. आता शिवाजी मंदिरात गेल्या गेल्या नव्या मिश्या घ्याव्या लागतील. म्हणजे मला पुन्हा दहा रुपये दंड बसणार!” तो म्हातारा प्रवासी म्हणाला.

“म्हणजे तुम्ही आहात तरी कोण? तुम्हांला नव्या मिश्या कशाला लागतात? कोट्यवधीच्या रकमा असलेल्या बॅगा चोरीला गेल्या तरी तुम्ही इतके शांत कसे?” समोरच्या बाकड्यावरचा प्रवासी बोलला.

तो म्हातारा आणि तरुण प्रवासी खूप मोठमोठ्यानं हसले. तरुण प्रवासी म्हणाला, “अहो, आम्ही नाटकवाले. मी राजा गोसावी आणि हे शरद तळवलकर... आमच्या बॅगांमध्ये आमचं फक्त मेकअपचं सामान होतं. बाकी काही नव्हतं.”

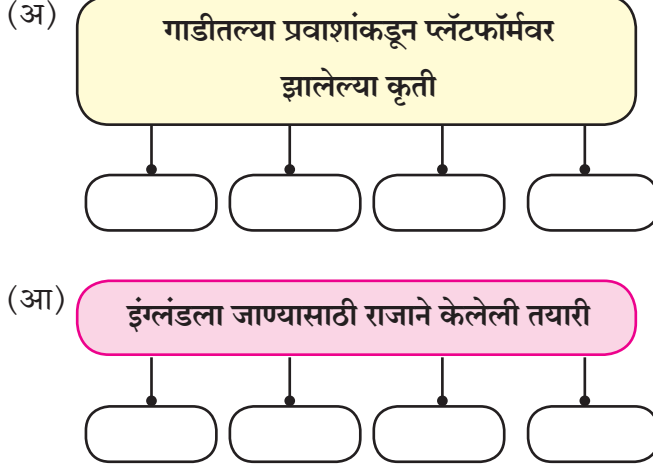
“मग इगतपुरी स्टेशनवरच्या तुमच्या लाखाच्या... कोटीच्या गप्पांचं काय?”

“ते तुम्ही खर्च मानलंत की काय? अहो, आम्ही केवळ वेळ घालवण्यासाठी आमच्या नव्या नाटकाची रिहर्सल करत होतो.”

स्वाध्याय

प्र. १. आकृत्या पूर्ण करा.

प्र. २. योग्य विधान शोधा.

- (अ) (१) लेखकाची नागपूर-दादर पॅसेंजर गाडी होती.
 (२) म्हातारा व तरुण करोडपती होते.
 (३) तरुण वकिली करायला परदेशात जात होता.
 (४) दोन प्रवाशांमध्ये एक म्हातारा आणि दुसरा तरुण!
- (आ) (१) म्हातारा व तरुण दोघांच्या बॅगेत खूप पैसे होते.
 (२) म्हातारा व तरुण दोघेही कलाकार होते.
 (३) म्हातारा व तरुण एकमेकांचे नातेवाईक होते.
 (४) म्हातारा व तरुण बेजबाबदार होते.

प्र. ३. तुमच्या शब्दांत लिहा.

- (अ) समोरच्या बाकावरच्या प्रवाशाने केलेल्या वक्तव्याबाबत तुमचे मत पाठाधारे लिहा.
 (आ) पाठाचा शेवट वाचण्यापूर्वी तरुण व म्हातारा यांच्याविषयी तुमच्या मनात कोणते विचार आले ते लिहा.

खेळूया शब्दांशी.

(अ) खालील वाक्यांचा प्रकार ओळखून लिहा.

- (१) “राजा, तुझं इंग्लंडला जाणं पक्कं झालं ना?”
 (२) “तुझ्या अभ्यासाला निवांत जागा हवी.”
 (३) “तू बॅरिस्टर होऊन भारतात परत ये.”
 (४) “म्हणजे मला पुन्हा दहा रुपये दंड बसणार!”

(आ) खालील तक्ता पूर्ण करा.

शब्द	मूळ शब्द	सामान्यरूप
(१) भावाला		
(२) शाळेतून		
(३) पुस्तकांशी		
(४) फुलाचा		
(५) आईने		

(इ) खालील शब्दसमूहांचा वाक्यांत उपयोग करा.

- (१) गप्पा रंगणे.
- (२) पंचाईत होणे.

(ई) खालील वाक्यांतील अधोरेखित शब्दांचे वचन बदलून वाक्ये पुन्हा लिहा.

- (१) त्यांचा खेळातील दम संपत आला.
- (२) कॅप्टनने खेळाडूला इशारा दिला.
- (३) क्रीडांगणावर अंतिम सामना पाहण्यासाठी गर्दी जमली होती.

चर्चा करूया.

- 'राजाचे परदेशातील खर्चाचे अंदाजपत्रक' या विषयावर वर्गातील मित्र-मैत्रिणींशी चर्चा करा.

शोध घेऊया.

- विनोदी साहित्य लिहिणाऱ्या साहित्यिकांची नावे व त्यांचे साहित्य यांचा शोध आंतरजालाच्या साहाय्याने घ्या. त्याची यादी तयार करा.

उपक्रम :

- (१) पुढील महिन्यात होणाऱ्या तुमच्या घरातील खर्चाविषयी आईशी गप्पा मारा व खर्चाचे अंदाजपत्रक तयार करा.
- (२) या पाठाचे नाट्यरूपांतर करून वर्गात सादर करा.

विभक्तीचे प्रत्यय

- खालील तक्ता वाचा.

‘घर’ या नामाची विभक्तीची रूपे पाहा.

विभक्ती	एकवचन		अनेकवचन	
	प्रत्यय	शब्दांची रूपे	प्रत्यय	शब्दांची रूपे
प्रथमा	---	घर	---	घरे
द्वितीया	स, ला, ते	घरास, घराला	स, ला, ना, ते	घरांस, घरांना
तृतीया	ने, ए, शी	घराने, घराशी	नी, शी, ई, ही	घरांनी, घरांशी
चतुर्थी	स, ला, ते	घरास, घराला	स, ला, ना, ते	घरांस, घरांना
पंचमी	ऊन, हून	घराहून	ऊन, हून	घरांहून
षष्ठी	चा, ची, चे	घराचा, घराची, घराचे	चे, च्या, ची	घरांचे, घरांच्या, घरांची
सप्तमी	त, ई, आ	घरात	त, ई, आ	घरांत
संबोधन	---	घरा	नो	घरांनो

लक्षात ठेवा : (अ) प्रथमा विभक्तीला प्रत्यय नसतो.

(आ) यांतील काही प्रत्ययांचा उपयोग केवळ पद्यात होतो. उदा., चतुर्थी एकवचन ‘ते’, सप्तमी एकवचन ‘आ’.

(इ) अनेकवचनी प्रत्यय लावताना प्रत्ययापूर्वीच्या अक्षरावर अनुस्वार येतो.

(ई) नामाप्रमाणे सर्वनामांनाही प्रत्यय लावून रूपे तयार होतात.

- खालील तक्ता पूर्ण करा.

शब्द	मूळ शब्द	सामान्यरूप	विभक्ती प्रत्यय	विभक्तीचे नाव
मुंबईला				
सोन्याचे				
भारतात				
गाडीने				

